

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-394-4-58>

Коваль Олег, старший викладач ХФВХК,
голова секції критики і мистецтвознавства ХО НСХУ

Візуально-вербальний синтез у живописній абстракції Юрія Шеїна

Ключові слова: Юрій Шеїн, абстракція, живописний нефігуратив,
візуально-вербальний синтез, «лінгвістичні входження».

Oleg Koval, Senior Lecturer, Kharkiv Professional Higher Art College,
Head of the Criticism and Art History Section of the Kharkiv Organization
of the National Union of Artists of Ukraine

Synthesis of verbal and visual in pictorial abstraction by Yuriy Shein

Abstract. The subject of the research is visual synthesis. The report contributes to the study of the “linguistic entries” of abstract painting on example of the artworks by the Ukrainian artist Yuriy Shein. The study proves that pictorial abstraction is not just a realm of pure forms, a thing of visual schematism, metaphysical or religious philosophising spilled onto the canvas, but a zone of powerful text-centricity and semiosis.

Key words: *Yuriy Shein, abstraction, pictorial non-figurative, visual-verbal synthesis, “linguistic entries”.*

Сходження й утримання харківського абстракціонізму не супроводжувалося й досі не відзначено бурхливими дискусіями щодо його художнього змісту та семіотичної значущості. Однак присутність на мистецькій мапі Харкова Юрія Шеїна впевнено доводить, що абстракціонізм та живописний нефігуратив, набувши відчутних ознак автопоезису та схожість до природної мови, досі залишається «зоною аналітичного мистецтва» (О. Федорук) та формою прямої реалізації творчої свободи. Недарма дослідники українського нефігуративу зауважують, що Ю. Шеїн «в історії харківської абстракції відіграє першорядну роль». Вивільнені лінія, колір, фактура, метафізичний та феноменологічний зміст абстракції в творчості художника постають формою чистого втілення особистості мистця і водночас доводять, що живописна абстракція не є просто цариною чистих форм, річищем візуального схематизму, метафізичного чи релігійного філософізму, розлитого на полотні, – це зона потужного текстоцентризму, в якому опозитивність живописних форм, їх іконічний синтаксис та рівень системи значень перетворюються на емерджентну смисло-утворювальну систему, подібну до писемності, що репрезентує знаки «невидимого» та «неможливого», «спрямовуючи траєкторію абсолютного духу до самого себе» (з тексту художника). Слушною є також думка (йде від Л. Дегана), що живописна абстракція Ю. Шеїна подібна

до емерджентної системи на кшталт генеративної граматики природньої мови: «семантична ємність абстрактної картини напряду визначається її формалізмом, схожим до формалізму мовних структур» (В. Крючкова).

У формі згущення фарбових мас, тональних переходів кольорових сполучень, ритмізованих накладань просторових планів, дефокалізації співвідношення «фігура\тло» абстрактна живописна система Ю. Шеїна утворює таку текстоподібну в'язь, яка базується не на статистиці самоцінних схематичних форм нефігуративної композиції, навіть не на трансцендентальному підґрунті концептуальних міркувань, а на тілесному формалізмі, що дозволяє переводити самототожні візуальні знаки у самоцінні образні синтагми, сповнені символічного та формально-пластичного перетікання форм. Фіксація художником уваги на самому знаку абстрактного живопису, на ієрогліфі потужних ментальних смислів, одягнutih у «експресивний рух нервових клітин» як форм абстрагування, що за ним стоїть, утворює руху форми кольорової в'язі живописних мас, в мовленневості самого живописного полотна, з якого споглядають за глядачем сутності об'єктивної та суб'єктивної дійсності. Сам характер живописних «іннервацій», Ю. Шеїна, «втілюючих» ідею нерозривної єдності, «нерозривності феноменів «тіла» й «духу»» (І. Павельчук), перетворюються на аналітичний метод культурно мотивованого аналізу певного стану буття й світу.

Зважаючи на сказане, комунікативну мету художника можна визначити як ментально-перцептивну експресію, спрямовану на осмислення елементів пластичної мови та культурних смислів, що складають зміст її одиниць.

